

Visualisez ce message dans votre navigateur

CEGESOMA - Rijksarchief

NIEUWSBRIEF

Nr 69 - Oktober 2021

NIEUWS

WIKIBASE VERZET

Een nieuw grootschalig project van CegeSoma/Rijksarchief voor de ontwikkeling van een onderzoeksinstrument over verzetsleden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

► [Lees meer](#)

VERHUIS ARCHIEFCOLLECTIES

Blijf op de hoogte van de laatste stand van zaken met betrekking tot de verhuis van onze collecties.

► [Lees meer](#)

FOCUS OP DE COLLECTIES

VROUWEN EN OORLOG IN DE BIBLIOTHEEK VAN HET CEGESOMA

Ontdek de historiografie over het thema via onze rijke bibliotheekcollectie.

► [Lees meer en bekijk de video](#)

AGENDA

ONTMOETINGEN PUBLIEKSGESCHIEDENIS

Kom langs op 17 november voor een vraagesprek (in het Frans) over het nieuwe boek 'Interférences : Radios, collaborations et répressions en Belgique (1939-1949)'. Auteur Céline Rase zal worden geïnterviewd door Jean-Philippe Schreiber.

Radios, collaborations et répressions en Belgique
(1939-1949)

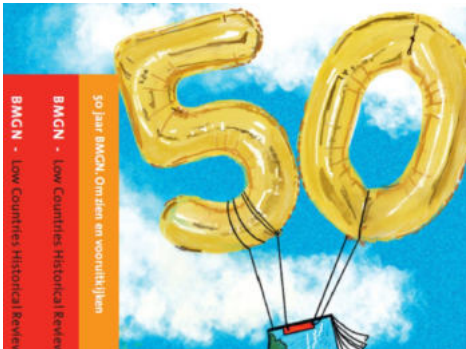
► [Lees meer](#)

PUBLICATIES

DE EERSTE WERELDOORLOG IN HET BTNG

Een centraal overzicht van de tientallen artikelen met vernieuwend onderzoek over de Eerste Wereldoorlog, volledig digitaal beschikbaar.

► [Lees meer](#)

WOII-HISTORIOGRAFIE IN DE LAGE LANDEN

Ontdek een vergelijkende reflectie over de WOII-historiografie in België en Nederland van Nico Wouters naar aanleiding van de 50ste verjaardag van de 'Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden'.

► [Lees meer](#)

Luchtvaartsquare 29 / B-1070 Brussel / Belgium
Copyright © CegeSoma / Rijksarchief, alle rechten voorbehouden

Modifiez votre profil - Pour vous désabonner cliquez ici

Flexmail

[Home](#) » [News](#) » Alles weten over de Belgische verzetslieden? Raadpleeg Wikibase Verzet

Alles weten over de Belgische verzetslieden? Raadpleeg Wikibase Verzet

Het project Wikibase Verzet, dat in het voorjaar van 2021 door het Cegesoma werd opgestart, wil een **onderzoeksinstrument** aanreiken over mensen die betrokken waren bij verzetsactiviteiten in België tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze tool - die de vorm zal aannemen van een **gedeelde kennisdatabank** - is bedoeld om **informatie te verzamelen en te publiceren** uit formulieren en persoonsdossiers die bij het CegeSoma en in andere vestigingen van het Rijksarchief worden bewaard. Deze kennisdatabank, die gestructureerde, meertalige gegevens bevat die zowel door mensen als door machines kunnen worden gelezen, zal opzoeken mogelijk maken op basis van een naam, een geboortedatum of een woonplaats.

Wikibase Verzet heeft meerdere doelstellingen: enerzijds wil het project gegevens centraliseren die verspreid zijn over verschillende fysieke archiefbewaarplaatsen en digitale bestanden, om zo de **toegang tot** en de zichtbaarheid van **de collecties van het Cegesoma te faciliteren**. Anderzijds maakt deze ingreep het mogelijk **beter rekening te houden met vragen van de gebruikers** betreffende personen, en tegelijk nieuwe manieren te verkennen om de gegevens te doorzoeken.

Tenslotte heeft deze kennisdatabank ook tot doel **deze personen te linken aan externe gegevensbanken**, zodat meer contextuele informatie kan worden geboden en de grenzen tussen collecties kunnen worden opgeheven. Door over te stappen van een logica van gegevens in opslagruimtes naar een logica van open data, sluit het Cegesoma dus volledig aan bij de digitale transitie die in de archiefsector aan de gang is.

Concreet zullen op dit platform uiteindelijk **meer dan 150.000 leden van het verzet** die tijdens de Tweede Wereldoorlog in België actief waren, worden geïdentificeerd. De beschrijvingen van deze duizenden clandestiene strijders zullen het mogelijk maken de precieze referentie te vinden van hun persoonlijke dossiers, of deze nu afkomstig zijn uit de collecties van de Staatsveiligheid, De Dienst van de Weerstand, de verzetsbewegingen zelf - zoals Groep G of de Witte Brigade - of die welke bewaard worden door de Dienst Archief Oorlogsslachtoffers.

Om meer te weten te komen en het nieuws te volgen over dit project, waar dagelijks een vijftiental vrijwilligers, personeelsleden en stagiairs aan werken, kunt u terecht op de [webpagina die aan het project is gewijd](#).

WIKIBASE VERZET

Ander nieuws

[Geschiedschrijving in België en Nederland](#)

[De resultaten van het ADOCHS-project](#)

[Call for papers](#)

[Marie Curie fellowship voor Adina Babeş-Fruchter](#)

[Studiedag ADOCHS : vanaf nu kan je inschrijven!](#)

[Het verzet in België : een debat](#)

[Belgium WWII, van provinciegouverneurs tot de naoorlogse rechtspraak](#)

[De fototheek van het CegeSoma keert terug naar de Luchtvaartsquare](#)

[Een nieuw reservatiesysteem voor de leeszaal \(15 juni\)](#)

[Themanummer 'De Leiegouw' over verzet en collaboratie](#)

[Belgische onderzoekster naar het archief van de 'oorlogspaus' Pius XII](#)

[De gecensureerde en clandestiene pers van de twee wereldoorlogen vanaf nu toegankelijk via de on-line catalogus Abraham](#)

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11

Vrouwen en oorlog ... Oorlogsvrouwen ... in de bibliotheek van het CegeSoma

'Vrouwen en oorlog in de bibliotheek van het CegeSoma'. Onder die titel nodigen wij u uit om het zevende thema te ontdekken in onze reeks 'Afspraken met de bibliothecaris'. Elke thema dompelt u onder in onze collecties en wordt geïllustreerd met een video en begeleidende tekst over de informatie erover in onze bibliotheek.

Bekijk de zevende video 'Afspraken met de bibliothecaris: 7. Vrouwen en oorlog in de bibliotheek van het CegeSoma'.

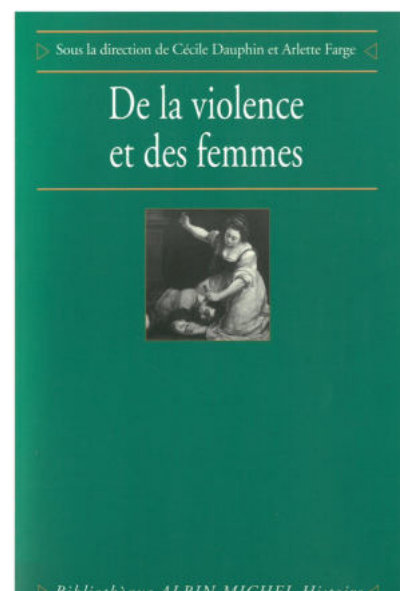

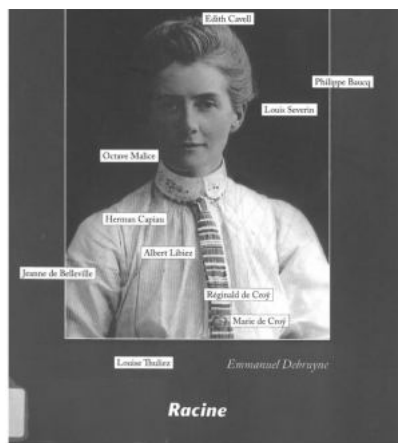
Moet het nog gezegd ? Lange tijd speelden de vrouwen maar een tweederangsrol in de boeken over de Tweede Wereldoorlog, net zoals bij alle andere gewapende conflicten die de mensheid geteisterd hebben. "Oorlog" leek van oudsher een mannenzaak, zowel op het vlak van de beslissers als wat het kanonnenvlees betreft en Jeanne d'Arc lijkt wel de uitzondering op de regel ...

Deze historiografische visie, die ontegensprekelijk overeenstemde met de werkelijkheid op het terrein ... en die *mezzo voce* de geringe betrokkenheid van de vrouwen bij het militaire apparaat en bij de gevechten weerspiegelde (net als hun minorisering op sociaal vlak), moet toch wel bijgesteld worden.

Sinds de "Grote Oorlog" hebben historici zich al geïnteresseerd voor hun rol in de spionagenetwerken (men sprak nog niet over "verzetsbewegingen"). Daar fungeerden

ze als briljante secondanten voor hun strijdmakers, die de intendantie verzorgden, of min of meer als hoofdfiguren – in positieve zin (Gabrielle Petit, Edith Cavell, Louise de Bettignies...) of in negatieve zin (Mata-Hari, *Fraulein Doktor*,...).

Tijdens het interbellum gingen de specialisten in de economische geschiedenis zich ook buigen over het aandeel van de vrouwen in de industriële mobilisatie van de oorlogvoerende partijen in '14-'18.

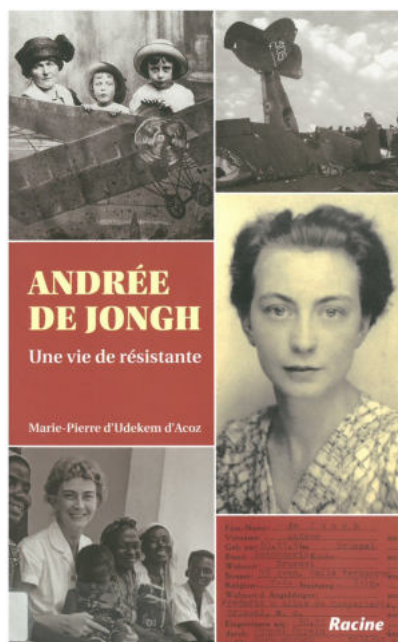
De enthousiastelingen van « *militaria* », al of niet in uniform, hadden een grotere inzet van vrouwen in toekomstige conflicten voor ogen,

ofwel als geüniformeerde hulpkrachten in de achterlinie ofwel als strijdsters aan het front. Dit idee was theoretisch meer ontwikkeld in de protestantse landen, in de eerste plaats Groot-Brittannië, dan in de "Latijnse" landen, terwijl het jonge "Rode Leger" het in de jaren '30 al in de praktijk had gebracht door een aantal vrouwen – met veel aandacht van de propaganda – in te lijven in toekomstige gevechtseenheden.

Dirigé par ÉVELYNE MORIN-ROTUREAU

1914-1918 : combats de femmes
Les femmes, pilier de l'effort de guerre

De Tweede Wereldoorlog dwingt de vrouwen tot een nog grotere inzet in de civiele maatschappij en in de verzetsbewegingen, maar ze blijven in het algemeen afwezig op het slagveld, behalve in de Sovjet-Unie (500.000 vrouwelijke soldaten !) en in mindere mate in Finland. En zoals we al zeiden, blijven ze ook lang afwezig in de oorlogsgeschiedschrijving ...

Dat verandert vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw door het toenemend succes van de « *Gender Studies* » in de Angelsaksische wereld. De historici daar interesseren zich meer en meer voor de vergetenen, voor de minderheden in de geschiedenis. En bij de overgang van de 20ste naar de 21ste eeuw besteden ook de Franstalige en Nederlandstalige historici meer aandacht aan dit "nieuwe" onderzoeksveld, met het "post-modernisme" dat steeds meer veld wint. De bibliotheek van het CegeSoma heeft deze verschuivingen in de historiografie opgepikt en heeft heel wat kunnen "oogsten" op dit vlak.

Hoewel er meer en meer studies verschenen over vrouwen in oorlogstijd, hebben de "klassieke" thema's die al in het interbellum aan bod kwamen (vrouwen en het verzet, vrouwen in het sociaal-economisch leven, vrouwen in de collaboratie) zich merkwaardig genoeg gehandhaafd en nog uitgebreid. Het onderzoek heeft zich vooral toegespitst op de "uniformdraagsters" bij de Sovjets en bij de Nazi's. In feite is de echt vernieuwende problematiek die in de vorige periodes nagenoeg onbekend was, die van de seksualiteit. Dit aspect wordt nu vanuit alle invalshoeken bekeken, van de verkrachtingen tot de prostitutie over de amoreuze relaties met de bezetter ... van het moment. Eigenaardig genoeg werd dit historiografisch genre op literair of eerder paraliterair vlak vooraf gegaan door een hele productie van erotische of zelfs pornografische aard, die erg verspreid was in de jaren '60 en vooral '70 van de voorbije eeuw (de fameuze "stationsliteratuur" met als één van de beroemdste exponenten een zekere, schaars geklede *Elsa, wolvin van de SS* ...). Die zou het verdienen opnieuw

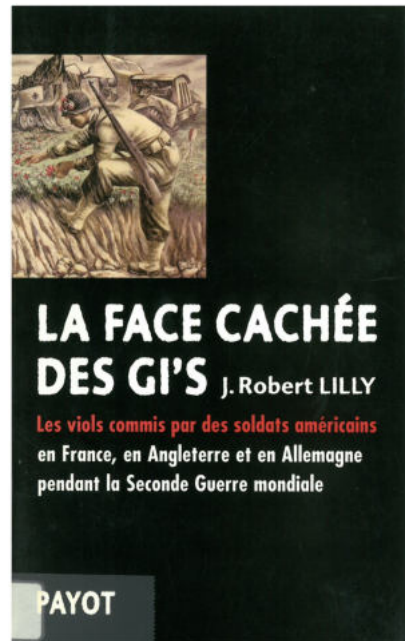

kritisch bekeken te worden als weerspiegeling van een zekere *catharsis* voor een deel van de naoorlogse generatie.

Maar naast die conceptuele elementen geïnspireerd door de "tijdsgeschiedenis" of de historiografische mode van het ogenblik blijft er nog een ganse waaier van sociaal-economische geschiedenis. De vrouwen bekleden er nu hun terechte plaats in alle nuances van het sociale leven, of het nu gaat over de zoektocht om het overleven van het gezin te verzekeren, over de opvoeding van de kinderen, het vervangen van de mannen in industrie, handel, landbouw, als de mannen door de oorlogsomstandigheden afwezig zijn ... Zonder natuurlijk hun al gevestigde, vertrouwde aanwezigheid

te vergeten in de geneeskundige-verzorgende structuren en in het liefdadigheids- en solidariteitswerk.

Zo zie je maar dat « onze wederhelften » als ze op de proef gesteld worden perfect "onze alter ego's" kunnen zijn !

Een aandachtig onderzoek van dit deel van de bibliotheek van het CegeSoma gewijd aan de vrouw en de oorlog zal die polyvalentie zeker bevestigen ! Maar dan moet je wel de moeite doen om dit van naderbij te bekijken ...

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11

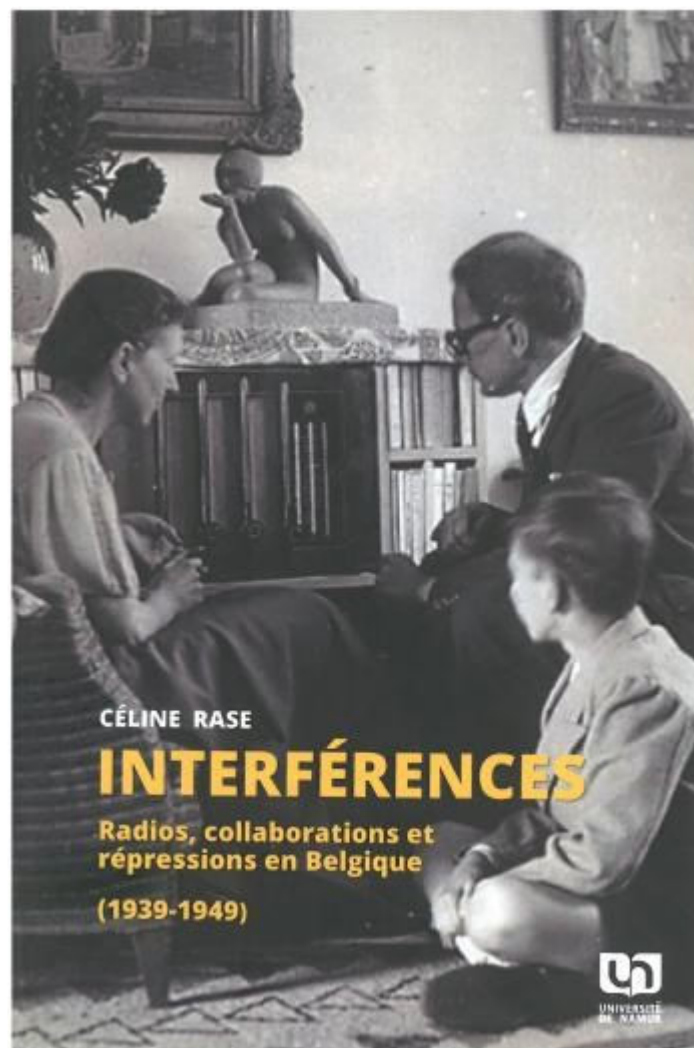

[Home](#) » [Event](#) » [Interférences : Radios, collaborations et répressions en Belgique \(1939-1949\)](#)

Interférences : Radios, collaborations et répressions en Belgique (1939-1949)

Ontmoeting Publieksgeschiedenis (2021-3)

Wereldoorlog II [Conferentie](#)

Conferentie-debat (in het Frans) met als gast Céline Rase (UNamur).

Jean-Philippe Schreiber (ULB) leidt het gesprek.

Aan het eind van de oorlog is het tijd om rekeningen te vereffenen. Overal te lande worden zij die bestempeld worden als landverraders opgejaagd. Onder hen ook de medewerkers van Radio Brussel, de zender die tijdens de voorbije sombere jaren Duitse propaganda uitzond. Voor de Krijgsraden worden twee spectaculaire processen gevoerd om bekende speakers en journalisten te veroordelen. Anderen - columnisten, acteurs, musici, typistes en ambtenaren – die betrokken waren bij de meer “gewone” collaboratie waarvan ze vaak oordeelden dat ze eerder onschuldig of onvermijdelijk was, moeten verschijnen voor de epuratiecommissies die worden ingesteld bij de bevrijde radio. Net zoals andere besturen in het land bestraft het Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep personeelsleden die onvoldoende ‘patriottische afstand’ hebben gehouden van de bezetter. De symbolische inzet van deze grootschalige operatie van ideologische bevrijding is immens en de straffen zijn dan ook zeer streng: bij

het NIR was men niet mals als het erop aankwam de situatie weer recht te trekken. Maar het oordeel is vaak ondoordacht en wispelturig en de inconsistentie in de behandeling van gelijkaardige gevallen toont aan dat de wissel van de macht worstelt met hinderpalen en interferenties: de “zuiveraars” moesten vooreerst het hoofd bieden aan onvermoede materiële, technische en juridische moeilijkheden, en ze mochten ook de heropstart van een medium dat zijn almacht had bewezen niet in gevaar brengen. Met een omgekeerd verhaal – dat van de straf teruggaat naar de fout – willen we u onderdompelen in de gedetailleerde, haast “klankrijke” geschiedenis van een etheroorlog die zo rumoerig verliep dat de (gemystificeerde) echo ervan nog altijd weerklinkt in ons collectieve geheugen.

Gast :

Céline Rase is doctor in de geschiedenis aan de universiteit van Namen en master journalistiek aan de UCL. “*Interférences : Radios, collaborations et répressions en Belgique (1939-1949)*” is een publicatie gebaseerd op de doctoraatsverhandeling die ze verdedigde in 2015. Daarin brengt ze twee van haar geliefde onderwerpen samen, namelijk de media en de geschiedenis van WOII . Na vier jaar te hebben gewerkt op de communicatiedienst van het FNRS is ze teruggekeerd naar de universiteit van Namen waar ze onder meer verantwoordelijk is voor het vak Vraagstukken over de hedendaagse geschiedenis, en meer bepaald het onderwerp collaboratie en naoorlogse repressie. In het kader van een postdoctoraal onderzoek werkt ze ook aan een project voor de wetenschappelijke valorisatie en vulgarisatie van de figuur van de weinig bekende bioloog Hector Lebrun. Dit onderzoeksproject gaat gepaard met een tentoonstelling en podcasts die ingaan op de aanhoudende evolutie

van de wetenschappelijke kennis, praktijken en standpunten.

Moderator :

Jean-Philippe Schreiber behaalde diploma’s aan de ULB en de *École des hautes études en sciences sociales* (Parijs) en is doctor in de Wijsbegeerte en Letteren (1993). Hij is professor aan de ULB waar hij onder meer geschiedenis en recht van de erediensten doceert. Als onderzoeksdirecteur van het FNRS leidde hij van 2003 tot 2007 het interdisciplinair centrum voor de studie van religie en secularisme. Zijn onderzoek en zijn publicaties gaan over de geschiedenis van het vroegmoderne en hedendaagse jodendom, de antivrijmetselarij, migratiegeschiedenis, de relaties tussen de herinnering en de geschiedenis, en de verhouding Kerk en Staat.

17/11/2021 - 12:30 - 14:00

Praktische informatie :

Waar ? : Conferentiezaal van het CegeSoma, Luchtvaartsquare 29 – 1070 Brussel

Wanneer ? : Woensdag 17 november 2021 (12.30 – 14.00)

Inschrijving verplicht : isabelle.ponteville@arch.be of 02.556.92.11

Opgelet ! Coronamaatregelen : *in het gebouw van het CegeSoma zijn nog steeds een aantal gezondheidsmaatregelen van kracht. Bij het binnenkomen moet u uw handen ontsmetten en in het gebouw is het verplicht een mondkapje te dragen. Om een gepaste afstand te waarborgen tussen de deelnemers is het aantal plaatsen in de conferentiezaal beperkt en de inschrijvingen zullen dus worden afgesloten zodra het maximum bereikt is. De zaal wordt degelijk verlucht zowel vóór als tijdens de lezing. We behouden ons het recht voor om deze derde Ontmoeting Publieksgeschiedenis te annuleren indien gezondheidsmaatregelen ons niet toelaten om de bijeenkomst te organiseren op de voorziene datum. Dank voor uw begrip en medewerking.*

Hoofdtal (Hoofdtalen)

Frans

TREFWOORDEN

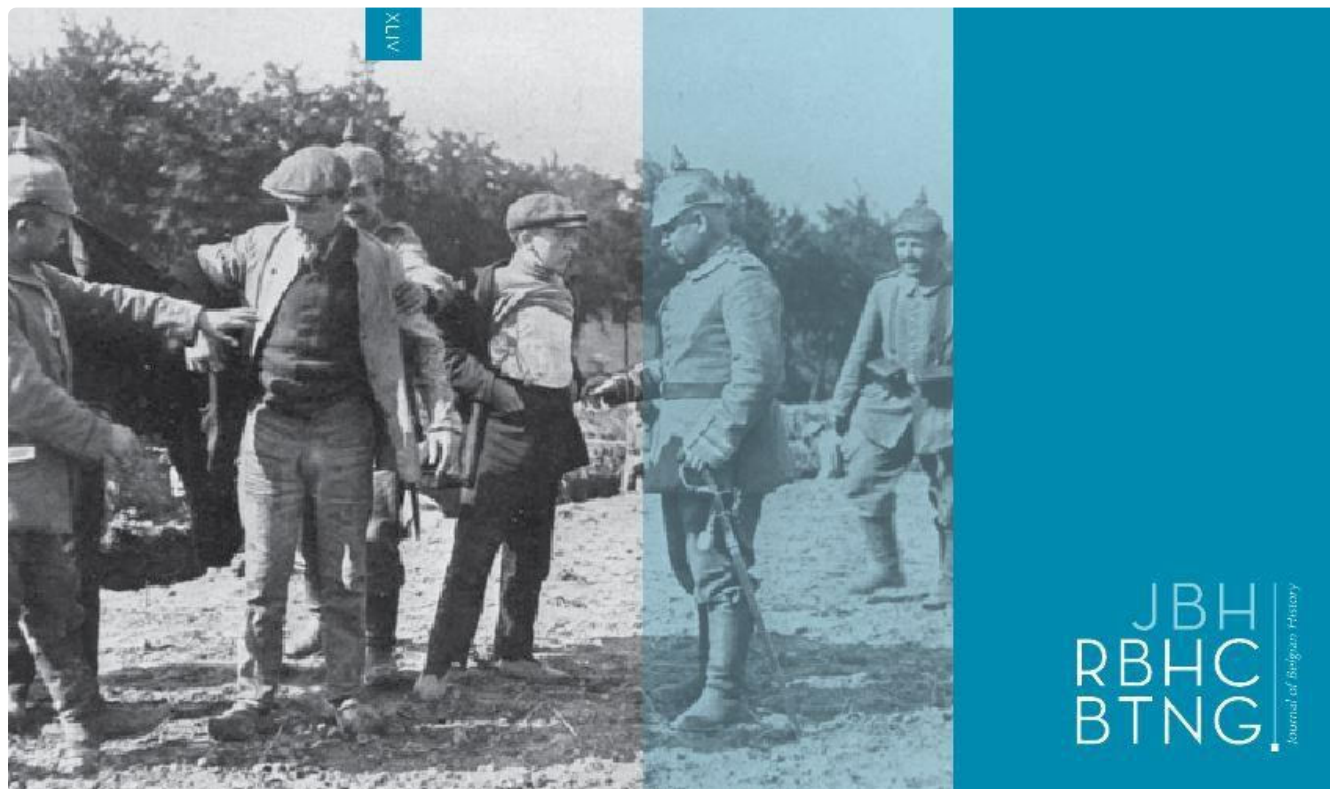

[collaboratie](#) [media](#) [propaganda](#) [repressie van de collaboratie](#)

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11

De Eerste Wereldoorlog in het Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis (BTNG)

[Wereldoorlog I](#) [Tijdschrift](#) [Artikel](#)

De afgelopen decennia verschenen tientallen artikelen over de Eerste Wereldoorlog in het [Belgische Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis](#), met een duidelijk piek rond de 100-jarige herdenkingen (2014-2018). Deze artikelen vormen een schat aan vernieuwende onderzoek over de Eerste Wereldoorlog. Dit is echter lang niet altijd voldoende bekend. Toch zijn alle teksten gewoon digitaal beschikbaar. Hierna een kort overzicht.

Eerst verdienen twee themanummers bijzondere aandacht :

In het eerste herdenkingsjaar 2014 publiceerden we een themanummer [over sociale spanningsvelden en de Eerste Wereldoorlog in België](#), onder leiding van gastredacteurs **Antoon Vrints** en **Axel Tixhon**, met zeven artikelen over sociaalhistorische geschiedenis en maar liefst zes bijdragen aan de debatrubriek over de verbeelding en herdenking van de Eerste Wereldoorlog. In 2018 (nr. 1-2) publiceerden we het Engelstalige nummer '[Congo during the First World War](#)', onder leiding van gastredacteurs **Enika Ngongo**, **Béregère Piret** en **Nathalie Tousignant** met zes artikelen. De introducties zijn belangrijke histiografische overzichten : **Antoon Vrints** met '[Eenheid in verdeeldheid. Tegenstellingen in België tijdens de 1ste WO](#)' in 2014 en **Enika Ngongo**, **Béregère Piret** en **Nathalie Tousignant** met '[Introduction : Congo at War in 2018](#)'.

We publiceerden ook veel kritische reflecties over herdenkingen en geschiedschrijving van de Eerste Wereldoorlog. De herdenkingen (2014-2018) leidden al tot deze bedenkingen :

Bruno Benvindo, **Benoît Majerus** en **Antoon Vrints** gaven een eerste algemeen overzicht van de geschiedschrijving in België in het artikel '[La Grande Guerre des historiens belges, 1914-2014](#)' (dubbele themanummer, 2014). In 2016 gaven **Jan Naert**, **Florent Verfaillie** en **Karla Vanraepenbusch** een [overzicht van het lopende](#)

[\(doctoraats\)onderzoek over de Eerste Wereldoorlog met betrekking tot België](#). **Sophie De Schaepdrijver** gaf een kritische reflectie over het onderzoek in hetzelfde nummer ([‘New Research on First World War Belgium’](#), 2016). **Luis Angel Bernardo y Garcia & Benoît Majerus** [vergeleken het onderzoek over de Eerste en Tweede Wereldoorlog](#) (nr. 3-4; 2019). **Winfried Dolderer** besprak in 2016 [de mythes van de Belgische francs-tireurs](#) en over hetzelfde thema bespraken **Christoph Brüll & Geneviève Warland** in 2020 [het controversiële Duitse boek ‘Schuldfragen’ van Ulrich Keller](#).

Antoon Vrints schreef in 2006 een [essay over de motivatie van de Belgische soldaten aan het front](#). In het dubbelnummer 2012 gaven **Chantal Kesteloot, Nico Wouters, Sophie De Schaepdrijver** en **Laurence van Ypersele** [aparte reflecties over de Vlaamse en Franstalige herdenkingspolitiek van 2014-2018](#).

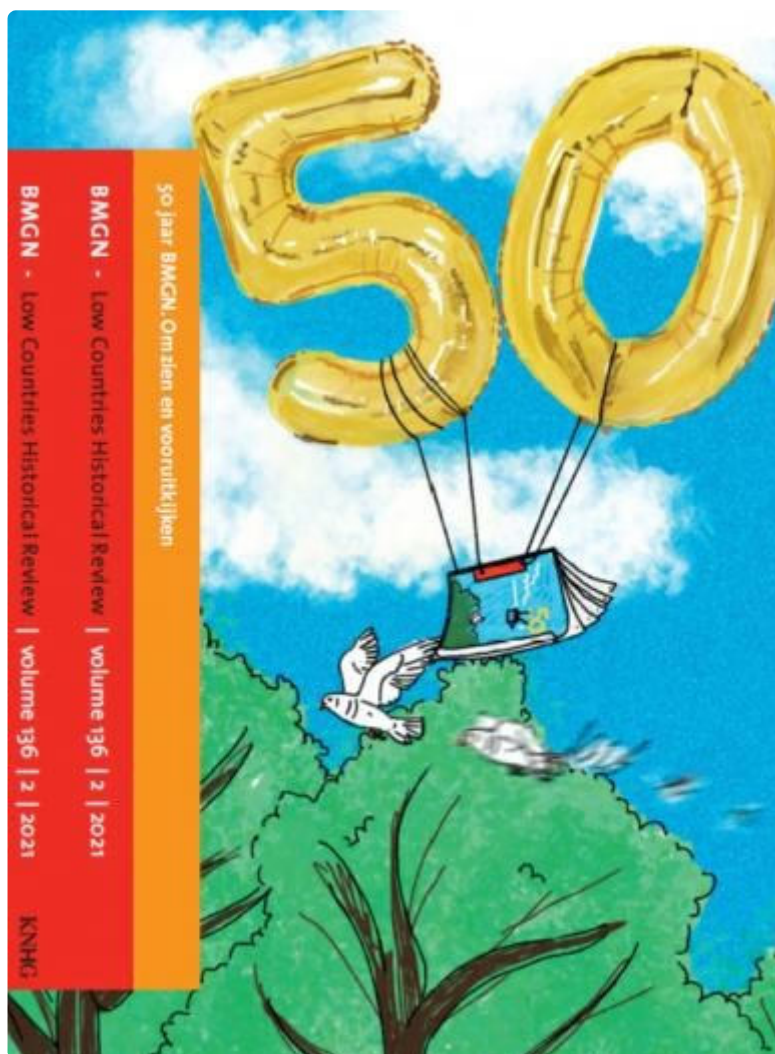
Het dubbele themanummer in 2014 publiceerde ook een uniek ‘debatdossier’ over de manier waarop de Eerste Wereldoorlog in België via televisie wordt verbeeld, met de volgende bijdragen : **André Dartevelle** over [‘Les Murs de Dinant et les Villages contre l’oubli’](#), **Anne Roekens** met [‘Les "trois journées d’août 1914" ou la mémoire à vif’](#), **Bruno De Wever** met [‘Clio op het scherm’](#), **Mark De Geest** met [‘Based on true facts - inspired by true facts’](#) en **Willem Erauw** met [‘Het debat over "In Vlaamse Velden" Over publiekgeschiedenis en historische fictie op televisie’](#).

En tot slot zijn er de vele individuele artikelen doorheen de jaargangen : van **Bram De Maeyer** over [de Raad van Vlaanderen](#) (2019), **Gertjan Leenders** over [verklikkers](#) (2017), **Lode Wils** over [het activisme](#) (2015), **Jan Naert** over [burgemeesters](#) (2020), **Karen Van Hoorick** over [het Mechelse activisme](#) (1993), **Mieke Sertyn** over [het socialistische activisme tijdens WOI](#) (1976), **Ulrich Tiedau** over [de Duitse cultuurpolitiek in België](#) (2003), **Mélanie Bost** over [de interne zuivering bij de magistratuur na WOI](#) (2011), **Tom Simoens** over de [militaire discipline in het Belgisch leger](#) (2011), **Aurore François en Frédéric Vesentini** over [de slachtpartijen in Tamines en Dinant](#) (2000) en **Guillaume Baclin** over [landverraad voor de krijgsraad van Mons](#) (2008) en **Jacques Maes** over [de executies van Belgische militairen](#) (2005).

[Home](#) » [News](#) » Geschiedschrijving in België en Nederland

Geschiedschrijving in België en Nederland

Ontdek het forumartikel 'De Tweede Wereldoorlog in de Lage Landen', waarin [Nico Wouters](#) kijkt naar de verschillende tendensen in de geschiedschrijving over WOII in België en Nederland. Hij doet dit naar aanleiding van het 50 jarige jubileumnummer van het tijdschrift 'Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden', uitgegeven door het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap.

Het forumartikel is [hier](#) digitaal beschikbaar.

Ander nieuws

[Alles weten over de Belgische verzetslieden? Raadpleeg Wikibase Verzet](#)

[De resultaten van het ADOCHS-project](#)

[Call for papers](#)

[Marie Curie fellowship voor Adina Babeş-Fruchter](#)

[Studiedag ADOCHS : vanaf nu kan je inschrijven!](#)

[Het verzet in België : een debat](#)

[Belgium WWII, van provinciegouverneurs tot de naoorlogse rechtspraak](#)

[De fototheek van het CegeSoma keert terug naar de Luchtvaartsquare](#)

[Een nieuw reservatiesysteem voor de leeszaal \(15 juni\)](#)

[Themanummer 'De Leiegouw' over verzet en collaboratie](#)

Belgische onderzoekster naar het archief van de 'oorlogspaus' Pius XII

De gecensureerde en clandestiene pers van de twee wereldoorlogen vanaf nu toegankelijk via de on-line catalogus

Abraham

© CegeSoma | Luchtvaartsquare 29, 1070 Anderlecht | 02 556 92 11